

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för Individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet
(SOP 09, Varberg)

När livet förlorar sin mening

- Diakonens upplevelse av arbete med människor i kris och sorg

When life loses its meaning

- The deacons experience of work with people affected by crises and bereavement

Författare: Carola Andersson och Lena Larsson

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp
Vårterminen 2012
Handledare: Mariella Niemi
Examinator: Lars Svensson

SAMMANFATTNING

Titel:	När livet förlorar sin mening - diakonens upplevelse av arbete med människor i kris och sorg
Författare:	Carola Andersson och Lena Larsson
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 180 hp Högskolan Väst
Termin:	Vårterminen 2012
Handledare:	Mariella Niemi

Diakoner är en av de yrkesgrupper som möter människor när de drabbats av det ofattbara och därför befinner sig i kris och sorg. Vårt syfte med denna studie har varit att undersöka vilka sociala stödinsatser Svenska kyrkan, och då särskilt diakonerna, kan erbjuda samt hur diakonerna upplever sitt arbete med människor i kris och sorg.

Vi har utgått från två frågeställningar:

1. Vilka sociala stödinsatser kan diakoner i Svenska kyrkan erbjuda vid kris- och sorgebearbetning.
2. Hur upplever diakonerna sin roll och sitt arbete med människor i kris och sorg?

Vår empiri samlades in med hjälp av kvalitativa intervjuer med åtta diakoner i sex olika västsvenska församlingar. I analysen av vår studie har vi utgått från Antonovsky's teori om KASAM, känsla av sammanhang. Resultatet av studien visade att diakonerna kan erbjuda en mängd stödinsatser vid krissituationer. Dessa insatser är främst av medmänsklig karaktär och tar sig praktiskt uttryck genom personlig närvaro och samtal. Vidare visade resultatet att dessa stödinsatser var av stor vikt för konfidenterna, och att detta i sin tur skapade en känsla av meningsfullhet hos diakonerna.

Nyckelord: Diakoni, KASAM, socialt stöd, kris och sorg.

ABSTRACT

Title:	When life loses its meaning – The deacons role in meetings with people affected by crises and bereavement
Authors:	Carola Andersson and Lena Larsson
Level:	Bachelor´s Thesis, 15 Higher Education Credits
Subject:	Social work
Program:	Program in social pedagogy, 180 Higher Education Credits University West
Term:	Spring term 2012
Supervisor:	Mariella Niemi

Deacon is a profession that meets people when they have suffered the unimaginable and therefore is in crisis and bereavement. Our purpose with this paper was to study the social support that the Swedish Church, especially the deacons, can offer people affected by grief. The second purpose with this paper was to study how deacons experiencing their work with people affected by crisis and bereavement. We have chosen the two questions following for our research:

1. Which kind of social support can the Swedish Church, and especially the deacons, offer people suffering by crisis and bereavement?

2. How do deacons experiencing their role and their work with people in crisis and bereavement? Our empirical data was collected through qualitative interviews of eight deacons in six western Swedish parishes. For the analysis of our study we used Antonovsky's theories of SOC, sense of coherence. The results showed that deacons can offer a variety of support activities in situation of crises. These actions are principally of a charitable character and take the practical expression through personal presence and dialogue. The results showed that deacons can offer a variety of support activities in situation of crises. Furthermore, the results showed that these aid efforts were of great importance to the clients and this in turn created a sense of purpose for the deacons themselves.

Keywords: Deacon, SOC, social support, crisis and bereavement.

Förord

Att arbeta med denna uppsats har varit spännande och lärorikt samtidigt som det krävt både tid och tålamod. Vårt intresse för socialt arbete i kombination med våra religiösa uppväxtförhållanden har skapat intresset för att skriva denna uppsats. För att denna uppsats skulle kunna bli möjlig att skriva har det krävts engagemang och deltagande inte bara av oss, utan av många andra. Därför vill vi rikta ett stort tack till alla de diakoner som tagit sig tid och ställt upp på intervjuer. Vi vill också tacka bibliotekarierna på Campus i Varberg, Veronica och Lennart, som tålmodigt hjälpt oss med fjärrlån och annat. Tack även till vår handledare Mariella som givit oss goda råd samt svarat på frågor via både telefon och mail. Sist men inte minst Tobias, Leif och alla våra barn som har stöttat, uppmuntrat samt gjort diverse inköp av toner och nya papper till skrivaren.

Varberg våren 2012
Carola och Lena

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sida
1 INLEDNING	7
Syfte och problemformulering	10
2 BAKGRUND	11
Diakoni	11
Historisk bakgrund	11
Diakoni idag	12
Själavård	13
Kris	14
Sorg	15
3 TIDIGARE FORSKNING	17
Diakonins samhälleliga förutsättningar	17
Diakonins uppgift	18
Diakonins betydelse för människor i kris och sorg	18
Sammanfattning	19
4 TEORETISK REFERENSRAM	20
KASAM som analysredskap	22
Sammanfattning	22
5 METOD	24
Urval av informanter	24
Intervjuernas planering och genomförande	26
Transkribering	27
Bearbetning och analys	27
Validitet, reliabilitet och generalisbarhet	29
Förförståelse	30
Litteratururval	30
Etisk diskussion	30

6 RESULTAT OCH ANALYS	32
Stödinsatser som erbjuds av diakoner i Svenska kyrkan	32
Självvård och samtal	33
Lyssna	34
Närvaro	35
Hopp	35
Kyrkorummet som samlingsplats	36
Leva vidare-grupp	37
Hur upplever diakonen sitt arbete	38
Diakonernas upplevelse av sin betydelse för människor i kris och sorg	39
Diakonernas upplevelse av sin egen yrkesroll	40
Sammanfattning	42
Slutsatser	42
7 SLUTDISKUSSION	44
8 REFERENSLISTA	46
Litteratur	46
Internetlänkar	50
Övriga källor	50
BILAGA 1	51
BILAGA 2	52

1. INLEDNING

En ung tvåbarnsmamma undrar vem som ringer på dörren till familjens nybyggda hus sent en kväll i november. Utanför står en man och en kvinna, presenterar sig som tillhörande Kyrkans stödgrupp och försäkrar sig noga om att de har kommit till rätt person. De berättar att hennes sambo omkommit i en bilolycka samma kväll. På toaletten inifrån huset ropar fyraårige sonen och frågar vem det var som kom. (Lundgren 2006, sid 11)

Enligt den engelske sociologen Anthony Giddens (2003) önskar den moderna människan att ha en basal säkerhet i form av tillit och trygghet att världen ska bete sig likadant idag som igår och imorgon. Dessvärre är det inte alltid att det fungerar så. Livet har sina goda stunder, men det präglas också av de tillfällen i livet då vi drabbas av kriser av olika slag. Från en dag till en annan kan livet förändras för oss människor och det är ett stort trauma när en närstående rycks bort ifrån oss vare sig dödsfallet inträffar utan förvarning eller har varit förväntat.

Orsakerna till plötsliga dödsfall kan vara av varierande slag. Varje år skördar trafiken många dödsoffer, år 2010 omkom 266 personer i trafikolyckor (Transportstyrelsen, 2012). När det gäller plötslig spädbarnsdöd visar statistiken på en sjunkande tendens. Dock visar resultatet för år 2010 att 14 barn avlidit av diagnosen SIDS, plötslig spädbarnsdöd. Antalet döda på grund av avsiktlig självdestruktiv handling, det vill säga självmord, uppgick under samma år till 1138 personer (Socialstyrelsen, 2012). Oförutsedda olyckor händer med jämna mellanrum och ibland av så stor dimension att det är svårt att förstå. Vi tänker på Tsunamikatastrofen i Sydostasien, Backabranden i Göteborg och terrorattacken i New York. Dessa fruktansvärda olyckor skapar livslånga minnen för de flesta av oss människor, vare sig vi varit inblandade i dem på något sätt eller fått ta del av dem genom media. Det behöver dock inte innebära att det ska ske en olycka av så stor dimension för att vi ska uppleva sorg och förtvivlan. Vid de tillfällen då en olyckshändelse uppstår med människor som man personligen inte känner men som dock finns i ens lokala närhet, skapas starka känslor då man kommer situationen *nära* och reaktionen blir att man i dessa situationer känner ett otroligt deltagande med de anhöriga. För de människor som står i direkt relation med de drabbade uppstår en svår tid präglad av sorg och förtvivlan, de hamnar i kris.

När stora olyckshändelser sker och många människor sörjer, är kyrkan en av många aktörer som finns representerade vid krisarbetet. Kyrkan har en lång tradition av att arbeta stödjande

och omhändertagande när livet ter sig svårt för människor. Det är också kyrkan, som genom att öppna upp sina portar, erbjuder sitt kyrkorum för en gemensam samlingsplats för sörjandet. Detta för att skapa utrymme för gemensamma känslor, förståelse och medmänsklighet i form av stödet av att någon lyssnar eller bara finns där fysiskt. Att inte vara ensam när livet känns svårt kan för många innebära en lättnad. Behovet av någon person som orkar lyssna och stanna kvar utan att bli rädd är oftast påtagligt vid sorg, och vid samlingsstillfällen i kyrkan är det ofta en präst eller diakon som står för den trygghet och tillit som efterfrågas (Wikström, 2004). I likhet med detta menar Herman (2007) att solidariteten med en grupp kan verka skyddande mot skräck och förtvivlan. Att en minnesstund kommer till stånd kan många gånger ha stor betydelse då denna kan utgöra en möjlighet att förstå vad som hänt, sätta ord på det hela samt påbörja sorgebearbetningen (Wikström, 2004).

Diakoner som arbetar inom Svenska kyrkan har många gånger en stor roll att fylla när människor sörjer, antingen när en enskild människa blir drabbad eller då olyckan har skapat ett kaos för en större mängd människor. En av diakonernas alla viktiga funktioner är just mötet med dessa krisdrabbade människor, dels i form av att närvara vid sorgebud, men också att finnas till hands i den sorgebearbetning som följer därefter (Lindström, 1989). År 2011 uppgick antalet arbetande diakoner i församlingstjänst till drygt 1567, varav 211 av dessa är män (Svenska kyrkans informationsavdelning, 2012). Enligt vigselordningen åtar sig diakonen ett livslångt uppdrag i kyrkan i form av att hjälpa och stödja människor som är i själslig och kroppslig nöd, vilket även innefattar att trösta sörjande människor (Engel, 2006).

Dagligen kan vi i olika medier ta del av nyheter om olika olyckstillbud, ibland i form av braskande rubriker och ibland bara i form av en liten notis. Således blir vi dagligen påmind om att många människor, i form av såväl drabbade som närstående, riskerar att hamna i kris. Detta innebär för den enskilda individen en oerhört stark känsla av förtvivlan som svar på den psykiska stressituation som en närståendes död innebär (Sandberg, 2008). Sorg och förlust skapar olika reaktioner och känslor hos varje enskild individ, och hur sorgen genomlevs beror enligt Persenius (2006) på olika faktorer, såsom ekonomiska, religiösa och kulturella. Olika individer har således olika förutsättningar för hur man klarar att hantera kris och sorg. Enligt Fyhr (2003), är det bara individen själv som kan värdera den förlust som föranlett sorgen och således är det endast den drabbade själv som har möjlighet att bedöma den verkliga betydelsen av den förlust som skett. Människor som drabbas av kris behöver få möta personer som på ett förstående sätt tar emot, accepterar och klarar av att hantera dennes starka

reaktioner och känsloupplevelser (Lindfors, 1990). Diakonen kan, med sitt sociala stöd vara den person som står för det stöd och den hjälp som individen behöver när denne inte klarar av att hantera livssituationen på egen hand. Men vad för slags stöd kan diakonerna konkret erbjuda de krisdrabbade, och vilken betydelse anser diakonerna själva att det sociala stöd de ger till människor i kris betyder? Skapar arbetet känslor av meningsfullhet hos diakonerna? Just meningsfullhet är en av de komponenter som ingår i Antonovskys (2005) KASAM-teori med vars hjälp vi kommer att analysera de resultat som framkommer av studien.

Alla yrkesverksamma inom det sociala verksamhetsfältet har till uppgift att stödja och hjälpa människor i problematiska livssituationer. Av denna anledning har det kommit sig naturligt att vi blivit nyfikna på och intresserade av vilket stöd kyrkan kan erbjuda, med fokus på diakonerna, och vad dessa praktiskt kan göra när krisen och sorgen drabbar individen och hur de själva upplever sitt arbete i dessa situationer. Vetenskapligt finner vi brist på forskning om diakoniverksamhet relaterat till krishantering. Detta belyses även av Jokela (2011) i artikeln ”Ruling relations of the church’s social work in the Lutheran church in Finland” avseende det diakonala arbetet och särskilt i förhållande till den enskilda individen.

Målet med studien är att producera kunskap om hur diakonernas arbete ser ut samt belysa hur diakonerna själva upplever sitt arbete och sin yrkesroll vid krissituationer. Förhoppningen är att kunna nå ut med studiens resultat till andra aktörer inom det sociala verksamhetsfältet och därigenom skapa förståelse för den roll som diakonerna har vid arbete med människor i kris och sorg. Då detta inte är någon komparativ studie utan i stället en studie tänkt att teoretiskt analysera det diakonala verksamhetsområdet, hoppas vi kunna bidra med att ytterligare belysa det sociala arbete som utförs av andra aktörer än de som traditionellt verkar inom den kommunala socialtjänsten.

Syfte och problemformulering

Syftet med denna studie är att undersöka hur Svenska kyrkans, och då specifikt diakonernas sociala stödinsatser fungerar vid krissituationer. Målet är att studera hur diakonerna, utifrån ett salutogent perspektiv, upplever sitt arbete och sin roll i mötet med den enskilda individen i krissituationer.

Frågeställningar:

1. Vilka sociala stödinsatser kan diakoner i Svenska kyrkan erbjuda vid kris- och sorgebearbetning.
2. Hur upplever diakonerna sin roll och sitt arbete med människor i kris och sorg?

2. BAKGRUND

I denna studie förekommer begrepp som är av vikt att definiera och diskutera för att säkerställa att samförståelse råder om dess innebörd. Denna samförståelse är av betydelse vid analysen och diskussionen av studiens resultat.

Diakoni

Diakoni kommer från grekiskan och betyder enligt Nationalencyklopedin (2012) tjänst eller betjäning och är ett centralt begrepp inom den kristna kyrkan för att beteckna kyrkans sociala ansvarstagande inom olika områden. Diakoni som begrepp används idag uteslutande i en kyrklig kontext och Lindström (2009) menar att kyrkan genom diakonin omsätter teologi till konkret handling genom att utgå ifrån en helhetssyn på människan. Hon menar vidare att kyrkan utan diakonin skulle förlora sin identitet. Blennberger och Hansson (2008) definierar i likhet med detta, diakoni som social verksamhet bedriven i anknytning till en organisation eller samfund med kristen identitet och som utformar sin verksamhet så att den leder till ökad livskvalitet för berörda personer. Religionssociologen Charlotte Engel (2006) poängterar i sin avhandling ”Svenska kyrkans sociala arbete – För vem och varför” att diakoni först och främst är att uppfatta som *det talade ordet* och att diakonins mest signifikanta uppgift således är samtalet. När vi i vårt arbete använder oss av benämningen diakon avser vi en person som innehar ett ämbete inom svenska kyrkan och som har till uppgift att utöva diakoni, det vill säga att utföra kyrkans sociala arbete inspirerade av kristen tro och som avser att förhindra brister, utsatthet och mänskliga nödsituationer (Blennberger & Hansson, 2008).

Konfident är det begrepp som används av diakoner när de omtalar den hjälpsökande och som även vi använder oss av. Detta begrepp motsvarar begreppet klient som är det brukliga inom socialt arbete.

Historisk bakgrund

Diakonin som vi idag känner den tog sin början under 1800-talet då de svenska diakoninstitutionerna började byggas upp. Bildandet av dessa institutioner hade sitt ursprung i den under 1800-talet snabba befolkningsökningen som ledde till att socknar och städer fick allt svårare att hantera de sociala problem som följde i dess spår. Kyrkan hade även tidigare

bistått med upprätthållande av viss socialvård men fick i och med diakoniinstitutionernas framväxt således egna sociala praktiker (Engel, 2006). Christiansson (2006) menar i sin avhandling ”Kyrklig och social reform, Motiveringar till diakoni 1845-1965” att det som i första hand initierade denna utveckling var väckelserörelsen som vände sig mot en förstelnad kristendom och menade att de sociala problemens verkliga orsak var synden och att tro och social handling således hörde ihop. De såg det därför som särskilt viktigt att föra ut evangeliet till dem som ansågs vara i störst behov av räddning så som prostituerade, förbrytare, fattiga och sjuka. Av denna anledning var det alltså från början inte helt självklart att diakonin skulle ses som ett kyrkans ansvarstagande, men diakoniinstitutionerna visade snabbt sin solidaritet med Svenska kyrkan. Centralt för den svenska diakonin var vid denna tid systemet med det så kallade moderhuset till vilket de kvinnor anslöt sig som kände sig kallade att arbeta som diakonissor. I och med att de upptogs i moderhuset fick de avlägga löften om att leva i celibat, lydnad och fattigdom. Moderhuset sände sedan ut dessa kvinnor att utföra socialt arbete ute i samhället (Christiansson, 2006). Manliga diakoner hade i den tidiga diakonin en något annorlunda roll än de kvinnliga och hade ofta mer fysiskt betungande uppgifter och tjänade till att ge yrket en tydligare profil utåt. De levde inte heller under det celibattvång som gällde diakonissorna ända fram till 1960-talet. Det manliga diakonatet uppstod främst på grund av att det fanns ett begränsat antal arbetsuppgifter för de män som ville arbeta i kyrkan men ändå inte var kallade till prästycket (Christiansson, 2006). Under den tid som följde efter andra världskriget växte ett nytt socialt skyddsnät fram och minskade därmed efterfrågan på den institutionsinriktade diakonin. Detta bidrog till att diakonin än mera kom att förknippas med kyrkan. Diakonalt arbete kom mot bakgrund av denna samhällsutveckling att alltmer betraktas som en verksamhet vid sidan av den vård och det sociala stöd som samhället utövade. Diakonin fick därmed en särart av en främst själavårdande betydelse och funktion (Eckerdal, 2008).

Diakoni idag

Kyrkoordningens 2 kap. 1 § stipulerar att alla församlingar i Sverige idag, i sin egenskap av att vara Svenska kyrkans primära enhet, har till uppgift att utöva diakoni och att de också bär ansvaret för kyrkans verksamhet för alla som vistas i församlingen. Kyrkoordningen är det för det inomkyrkliga regelsystemet grundläggande dokumentet och fastställs av Svenska kyrkans högsta beslutande organ, Kyrkomötet (Svenska kyrkan, 2012). I biskopsbrevet ”Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan” (1990) beskrivs diakonin som ett av ett tredelat ämbete inom Svenska kyrkan vars övriga två delar består av präster och biskopar. I biskopsbrevet

poängteras vidare diakonins betydelse för kyrkan då den har till uppgift att representera kyrkan och genom sin funktion att bekämpa samhällets och enskilda individers nödsituationer utgöra ett samband mellan kyrka och samhälle. Flera skilda undersökningar visar också på att människor i Sverige förväntar sig och tycker att det är viktigt att kyrkan lägger resurser på att hjälpa behövande, framförallt gamla och sjuka samt som insatsaktör vid olika kriser (Bäckström, 2009). Bäckström menar vidare att samhällsutvecklingen har spelat stor roll för definieringen av kyrkans diakonala verksamhet. Detta på grund av den ekonomiska recessionen under 1990-talet som har fått till följd att olika samhällsinstitutioner avreglerats och på så sätt öppnat upp för nya aktörer och givit diakonin en roll som social entreprenör i samhället.

Själavård

Ekedahl (2008) menar att utbudet av definitioner på begreppet själavård är väldigt stort och lämnar i boken "Diakoni: tolkning, historik och praktik" sin definition av begreppet såsom ett sätt att stödja människors andliga och psykiska utveckling genom enskilda samtal utifrån den kristna kyrkans tro. Hon menar vidare att själavård är en uppgift som bör förbehållas diakoner, pastorer och präster och är således en uppgift förbehållen kyrkan att utöva. I artikeln "Just what is christian counseling anyway?" menar McMinn et al (2010) att själavård är något som religiösa företrädare har utövat så länge som organiserad religion har existerat. I likhet med Ekedahl (2008) menar de att själavård är ett begrepp som präglas av mångfald men att det i huvudsak kan förstås utifrån två huvudprinciper. Dels som en tjänst som vilken religiös företrädare som helst kan erbjuda men också som en profession, det vill säga, den utförs av företrädare för kyrkan som har en adekvat utbildning att bemöta människor i behov av hjälp och stöd.

Kris

Ordet kris härstammar från grekiskans *krisis* som betyder avgörande vändning, kritisk rubbning eller plötslig förändring (Brenner, Rydell & Skoog, 2011). Enligt Cullberg (1992) är kris ett begrepp som betecknar tillståndet hos en individ som befinner sig i en livssituation där tidigare inlärd erfarenheter och inlärd reaktionssätt inte är tillräckliga för att denne psykiskt ska kunna bemästra och förstå den aktuella situationen. I vår studie används begreppet kris och då avses den traumatiska krisen, som enligt Cullberg (2006) är den kris som utlösts av smärtsamma och oförutsägbara händelser. Kriser delas vanligen in i kategorierna; livskriser eller utvecklingskriser och traumatiska kriser. En livs- eller utvecklingskris orsakas av en händelse som vanligtvis tillhör det normala livet, men som ändå på grund av olika omständigheter kan bli övermäktig för den drabbade individen. Exempel på olika livskriser kan vara pensionering, åldrande, föräldrabildande, och när barnen flyttar hemifrån. En traumatisk kris orsakas av plötsliga och svåra yttre påfrestningar som kan hota den fysiska existensen, social identitet och individens trygghet, och kan exemplifieras med närståendes bortgång, skilsmässa, förlorandet av kroppsdel, överfall eller krigsupplevelser (Brenner, Rydell & Skoog, 2011).

Vid en traumatisk händelse drabbas individen ofta av ett kaos och upplever att världen slås i spillror med konsekvenser i form av hjälplöshet och otrygghet, individen hamnar i en traumatisk kris. Hur vi människor reagerar beror på individuella faktorer såsom personlighet, bemästringsförmåga och attityd. Även sociala omständigheter och ekonomi kan ha stor betydelse för hur individen bemästrar en krissituation. Dock brukar krisförloppet delas in i fyra olika faser som presenteras nedan, vilka i praktiken kan överlappa varandra (Brenner, Rydell & Skoog, 2011):

- Chockfasen som börjar direkt efter traumat och kan pågå från en liten stund till ett par dygn. Denna fas kan för individen präglas av förnekelse på grund av det förändrade tillståndet av vår medvetenhet och individen beskriver upplevelsen som en psykisk domning eller en känsla av överklighet. Individen kan trots ett inre kaos, uppträda helt lugnt och behärskat. I annat fall kan individen reagera med panik, agitation, skrik och gråt.
- Reaktionsfasen kan börja omedelbart efter traumat men föregås oftast av chockfasen. Denna fas kan vara upp till ett par månader och tillsammans med chockfasen utgör dessa båda faser det normala krisförloppets akuta fas. Individen tvingas i denna fas successivt ta till sig

händelsen och det är vanligt med känslor av både ilska och skuld under denna fas. Många individer tvingas också söka professionell hjälp på grund av ångest och sömnproblem.

- Bearbetningsfasen är den fas där individen successivt accepterar det som hänt. Denna fas kan vara upp till ett år eller längre, men individen har nu distans till det inträffade och är inte längre lika upptagen av traumat.
- Nyorienteringsfasen gör att individen nu kan ta tillvara på de erfarenheter man fått och individen kan i denna fas gå vidare och lämna det förflutna förutsatt att krisbearbetning har skett (Ibid.).

Cullberg (2006) menar att denna fasmodell visar på stora avvikelser i verkligheten, då vissa faser kan verka saknas eller vara starkt förlängda och att vissa traumasituationer består av en serie trauman som gör att effekten adderas. Människor i kris har ofta ett svagt eller inget hopp alls inför framtiden, och därför är det av stor vikt att någon stödperson kan stå för ”ett vikarierande” hopp (Cullberg 1993). Detta kommer vi att återkomma till längre fram i studien.

Sorg

Sorg är ett ord som betecknar en känslomässig process hos en individ som drabbas av en traumatisk händelse. Trauma kommer av grekiskans *sår* eller skada och i Sverige används ordet i situationer som anknyter till exempelvis dödsfall eller andra förluster (Davidsen-Nielsen & Leick, 1997). Enligt docenten, psykologen och psykoterapeuten Gurli Fyhr (2003) kan sorg definieras som ett sår orsakat av förlust. Hon menar också att sorgen är nödvändig för att bearbeta denna förlust och läka såret, och således kan sorgearbetet liknas vid en läkningsprocess. Prästen Lars Sverkström (2004) definierar ordet sorg som en djup engagerande känsla som kräver mycket energi och uppmärksamhet och som skapar känslor av sårbarhet, osäkerhet och ensamhet hos individen. Han menar vidare att sorgen kan ses som en existentiell utmaning då många drabbade ställer sig frågan om hur de ska finna mening för sig själva i sin sorg. Dock innebär sorgen enligt Sverkström också en möjlighet till mognad och en fördjupad livssyn, men den kan också utgöra en risk för isolering och stagnation. En förlust av någon närstående skapar sår i själen. Detta sår måste läkas för att vi ska kunna flytta över vår psykiska energi från den vi förlorat till framtiden. Den tid som ligger framför, kommer förmodligen att se annorlunda ut än livet före förlusten, eftersom alla förluster innebär att vi som människor förändras. Vår värld kommer därför inte att bli densamma som tidigare. Ett normalt sorgearbete har ett relativt regelbundet förlopp, från det att den sörjande ska erkänna

förlusten och på så sätt göra sig fri från det förflutna, och åter etablera sig till nuet med alla de förändringar som är nödvändiga. Detta kan vara en mycket lång och smärtsam process, men kommer till sist övergå till en upplevelse av att det finns en framtid med nya vägar och möjligheter (Davidsen-Nielsen & Leick, 1997). För att hjälpa den sörjande är det viktigt att inte hopp genom att tala om att sorgen är övergående (Weisæth & Mehlum 1997).

3. TIDIGARE FORSKNING

Det finns ett flertal böcker, artiklar och övriga skrifter som på olika sätt avhandlar svensk diakoni och dess grunder och teologiska förutsättningar. Denna studie är dock tänkt att specifikt avhandla de insatser som diakoner kan erbjuda samt deras syn på sitt arbete med människor i kris och sorg. Denna aspekt av diakoners arbete i relation till individen har vi funnit tämligen utforskad. De artiklar som vi funnit genom databassökning via ProQuest, beskriver främst hur den kristna kyrkans sociala arbete ser ut i andra länder. Då den kristna kyrkan är global och har ett liknande tankemönster världen över kan det därför vara av vikt att se hur kyrkans sociala arbete organiseras och genomförs i andra länder för att bättre kunna förstå kyrkans betydelse och roll som social stödaktör.

Diakonins samhällliga förutsättningar

Jokela (2011) likställer i artikeln ”Ruling relations of the church’s social work in the Lutheran church in Finland”, kyrkans sociala arbete med diakoni och menar att socialt arbete och diakoni har gemensamma historiska rötter. Artikeln handlar om diakonins roll i det finska välfärdssystemet och vilka typer av problem som människor söker stöd för hos kyrkan. Dessa problem är vanligen av ekonomisk art eller någon typ av personlig kris. Jokela pekar också i artikeln på det faktum att kyrkans sociala arbete är ett tämligen utforskat område och att fler studier om diakonins betydelse för de hjälpsökande vore önskvärd för att kunna kartlägga betydelsen av de insatser diakonin gör i förhållande till andra välfärdsaktörer. I sin artikel ”Protestant church charity: History, trends and implications” beskriver Belcher och Tice (2011) hur kyrkans sociala arbete ser ut idag mot en historisk bakgrund och redogör samtidigt för hur det kan komma att fungera i en framtid. De menar att kyrkan i alla tider har fungerat som en utförare av sociala tjänster och att denna sociala verksamhet med allra största sannolikhet kommer att öka i framtiden. Denna bedömning gör de utifrån den stora välfärdsreformen som genomfördes i USA 1996. Denna reform innebar att det amerikanska sociala systemet reformerades så att tillgängligheten till statliga välfärdstjänster minskade, vilket fick till följd att frivilligorganisationer och kyrkor kom att ta över en allt större del av detta arbete.

Diakonins uppgift

Jeppsson Grassman (2001) menar i sin forskningsstudie ”Socialt arbete i församlingens hägn” att diakonins särart representerar något annat än andra aktörer på den sociala arenan förmår göra och att diakonin genom sina speciella kvaliteter kan möta de behov som uppstår i ett samhälle som präglas av en diskurs om dramatiska samhällsförändringar. Även Engel (2006) har i och med sin avhandling ”Svenska kyrkans sociala arbete – För vem och varför” gjort en studie av diakonins praktiska område. Hon menar i likhet med Jeppsson Grassman (2001) att kyrkan i tider som präglas av förändringar alltmer efterfrågas av andra sociala stödaktörer i kraft av att de förmår erbjuda en ny form av möten som har till uppgift att stödja och hjälpa. Engel menar att denna uppgift att skapa meningsfulla möten till stor del ligger på diakonernas ansvarsområde. I artikeln ”Just what is christian counseling anyway?” benämner McMinn et al (2010) denna kyrkans speciella uppgift att stödja och hjälpa människor i svårigheter för *pastoral counseling* eller *christian counseling*, vilket närmast är att förstå som själavård. De menar att den själavårdande funktionen har varit en viktig del av den kristna kyrkans arbete under hela dess existens. De pekar på den viktiga roll själavården fortfarande spelar trots att det idag finns en rad professioner som har till sin speciella uppgift att hjälpa människor i behov av stöd i svåra livssituationer. Författarna problematiserar i artikeln begreppet och pekar på den mångfald det präglas av. Denna mångfald utgörs enligt författarna i grunden av att den kristna kyrkan består av flera olika grenar och att detta påverkar det stöd som erbjuds. En annan faktor som påverkar tillhandahållandet av den själavård som utförs av kyrkan är den olikartade graden av utbildning hos dem som utför det själavårdande arbetet.

Diakonins betydelse för människor i kris och sorg

Persenius (2006) redogör i sin avhandling ”Omsorg och mänsklig värdighet: Teoretiska och empiriska perspektiv på förbättringsarbetet i Svenska kyrkan med inriktning på begravningar” för hur diakonala faktorer påverkar människors sorgearbete vid dödsfall och menar att detta i första hand tar sig uttryck i de uppföljande sorgesamtal som diakonerna erbjuder de efterlevande. Avhandlingen ger också uttryck för församlingsmedarbetarnas ambitioner att visa de sörjande omsorg och på olika sätt hjälpa dem genom sorgen. I paritet med detta beskriver Lundgren (2006) sörjandets processer med syfte att skapa en förståelse för de processer en människa som upplever kris och sorg genomgår. En del av denna forskning innefattar också en redogörelse för de känslor yrkesverksamma med uppgift att underrätta, stödja och hjälpa människor i kris- och sorgesituationer upplever. Mot bakgrunden av de

insatser som gjordes med anledning av branden i Göteborg 1998 beskriver och utvärderar Nieminen Kristofersson (2002) de insatser som gjordes i form av krisgrupper och krisjourer i avhandlingen "Krisgrupper och spontant stöd". Hon beskriver vidare även den betydelsen kyrkan spelade i insatserna efter katastrofen och det samarbete som uppstod med andra samhällsaktörer.

Sammanfattning

Denna samlade forskning får ses som en grundläggande ram för att uppnå en bredare förståelse för det arbete diakoner utför generellt och med kris och sorg i synnerhet. Vid analysen av studiens resultat har vi använt oss av samtliga av de i ovanstående kapitel nämnda studierna. Vi har under studiens gång blivit varse att det finns en brist på forskning som avhandlar det diakonala arbetet med människor drabbade av kris och sorg. Även när det gäller forskning rörande diakonernas egna upplevelser när det gäller detta specifika område får anses som tämligen outforskad. Vi hoppas därför med denna studie kunna tillföra kunskaper vad gäller dessa båda områden.

4. TEORETISK REFERENSRAM

När studien inleddes diskuterade vi ingående vilken teoretisk referensram som skulle användas i analysen. Vi fann inte någon explicit teori som helt självklart skulle kunna användas för att kunna förklara och lyfta fram resultatet som utgjordes av det diakonala arbetet i relation till individer i kris och sorg analytiskt. Vårt val av teoretisk referensram föll slutligen på Antonovskys teorier om känslan av sammanhang, KASAM. Anledningen till att vi valde denna teori var att de komponenter som ingår i begreppet KASAM, det vill säga begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet står i god relation till grunden för diakonernas arbetsuppgifter och deras upplevelse av sitt arbete med människor i kris och sorg.

Aaron Antonovsky (1923-1994) var professor, medicinsk sociolog och även den man som myntade begreppet KASAM som betyder känsla av sammanhang. Under livets gång möter vi människor svårigheter och Antonovsky menade att problem och förändringar är normala företeelser i tillvaron (Näsman, 1998). Under analysen gällande en studie av israeliska kvinnors hälsotillstånd 1970, gjorde Antonovsky upptäckten att vissa av kvinnorna, trots tidigare vistelse i koncentrationsläger och med allt det lidande som detta innebar, hade förmågan att kunna bevara sin hälsa (Antonovsky, 2005). Antonovskys fråga "How the Hell can you explain that?!" kom att generera det salutogenetiska begrepp som har bidragit till folkhälsovetenskapen för att förklara vad det är som skapar hälsa (Lindström 1998, sid 15). Detta till skillnad från det patologiska synsätt som fokuserar på vad det är som gör oss sjuka. Svaret på den fråga som Antonovsky (2005) menar är salutogenesens mysterium, besvaras inte så lätt som att de som är friska inte har utsatts för någon stress, utan är mer komplicerat än så. I stället bör fokus riktas mot det sätt som människan hanterar de olika stressorer som denne utsätts för. Antonovsky kom därför att rikta in sig på olika generella motståndresurser i form av biologiska, materiella och psykosociala faktorer såsom jagstyrka, pengar, stabilitet och socialt stöd som skulle kunna fungera som motkraft till olika stressorer (Antonovsky, 2005).

Salutogenes har bildats dels av det latinska ordet *salus* som betyder hälsa och dels av grekiskans *genesis*, som betyder tillblivelse eller ursprung (Gjærum, Grøholt & Sommerschild, 1999). Det salutogena perspektivet är ett sätt att se på hälsa med fokus på de faktorer som anses kunna styra hälsotillståndet i en positiv riktning, och således ett förhållningssätt som balanserar upp det patogena synsättet. Det patologiska synsättet

fokuserar i stället på de faktorer som gör oss sjuka (Hult et al. 1996). KASAM kan därmed ses som ett svar på frågan hur det kommer sig att till synes helt olikartade faktorer av psykosocial karaktär i en dimension kan tyckas leda till sjukdom men inte i en annan. KASAM:s betydelse kan därför ses som en viktig faktor för en lyckad stresshantering (Westman, 1998), vilket kan vara aktuellt vid krishantering. Nedan presenteras begreppet KASAM, känslan av sammanhang utifrån upphovsmannens egen definition.

"En global hållning som uttrycker i vilken utsträckning man har en genomgripande och varaktig men dynamisk tillit till att ens inre och yttre värld är förutsägbar, och att det finns en hög sannolikhet för att saker och ting kommer att gå så bra som man rimligen kan förvänta sig." (Aaron Antonovsky 2005, sid 17)

KASAM innefattar tre centrala komponenter; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. *Begriplighet* kan förklaras utifrån graden av upplevelse av yttre och inre stimuli som ter sig förnuftsmässigt gripbara, strukturerade, och tydliga. Att förvänta sig att framtida stimuli är förutsägbara, eller om dessa trots allt dyker upp överraskande, ändå går att ordna eller förklara kännetecknar en hög känsla av begriplighet hos en individ. Människor som alltid åberopar olyckliga omständigheter, och som dessutom förutsätter att dessa kommer att fortsätta resten av livet, kan ses som personer kännetecknade av låg känsla av begriplighet (Antonovsky 2005). Begriplighet får i denna studie en viktig dimension då det i det diakonala arbetet med människor i kris och sorg handlar om att göra krissituationen begriplig för konfidenterna, att få individen att förstå vad som händer när man drabbas av en traumatisk kris.

Hanterbarhet innebär till vilken grad man anser sig ha resurser till hjälp för att möta de stimuli som kan komma att dyka upp. En person med hög känsla av hanterbarhet anser sig inte vara ett offer för omständigheterna. När något olyckligt händer kommer denne att reda ut det och inte sörja resten av livet (Antonovsky 2005). I denna studie som belyser diakonens arbete med krisdrabbade människor, kan hanterbarheten jämföras med på vilket sätt konfidenterna handskas med sin kris och sorg. Vidare kan denna komponent användas för att visa på hur diakonen i sitt arbete skapar förutsättningar för att hjälpa dem med att hantera krisen.

Meningsfullhet betraktas enligt Antonovsky som en motivationskomponent. Denna KASAM-komponent syftar till att skatta till vilken grad man känner att det finns en känslomässig

innebörd i ens liv. En människa med högt KASAM ser problem som uppkommer värda att lägga energi på och kan därför se detta som en välkommande utmaning, medan en person med lågt KASAM uppfattar densamma som en ovälkommen börda (Antonovsky, 2005). Meningsfullhet utgör i denna studie ett viktigt begrepp då syftet bland annat är att ta reda på hur diakonen ser på sitt arbete. Finner denne sitt arbete betydelsefullt och således meningsfullt?

Antonovsky menar att alla de ovanstående beskrivna komponenterna är nödvändiga, men ser ändå den *motivationella* komponenten som den viktigaste. Alla tre komponenterna anses vara sammanflätade, dock kan en person ha olika högt skattade värden av respektive komponent. Antonovsky (2005) förespråkar inte att vi helt ska överge det patologiska synsättet, utan menar istället att vi måste se det salutogena och det patogena synsätten som komplementära. Han förklarar också utifrån ett salutogent perspektiv att en hög grad av stress tillsammans med ett gott socialt stöd istället för att skapa sjukdom, kan komma att blir hälsofrämjande.

KASAM som analysredskap

I analysen av det empiriska materialet har vi använt oss av teorin om KASAM. Denna teori och dess centrala begrepp, *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*, har använts på så sätt att vi kunnat koppla samman dessa begrepp med informanternas utsagor i form av citat som på så sätt blivit tolkningsbara och resulterat i en analys. Nedan följer ett konkret exempel på hur vi har använt oss av teorin under analysarbetet.

”... så då är det desto mer betydelsefullt, det arbete man gör.” (Informant 2)

Citatet ovan beskriver diakonernas upplevelse av sitt arbete och visar på den meningsfullhet som de känner vid sitt möte med människor i kris och sorg. Antonovskys (2005) teori om KASAM har givit oss en bra grund när vi i denna studie tolkat just upplevelser, där *meningsfullhet* får betraktas som en viktig komponent att ta hänsyn till, och detta begrepp får enligt vår tolkning anses likvärdigt med ordet betydelsefullt.

Sammanfattning

Antonovskys teori om KASAM, känsla av sammanhang, innefattar de tre viktiga komponenterna *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*, vilka människor innehar av olika grad. Dessa komponenter är betydelsefulla vid stressfyllda händelser i livet, och kan

utgöra en hjälp för att klara av situationen på bästa sätt. Antonovskys perspektiv salutogenes innebär att fokusera och ta tillvara på det som skapar hälsa och på så sätt balansera upp det patologiska förhållningssättet. Hur människor hanterar stressituationer beror mycket på deras KASAM, och är således en betydelsefull faktor om man vill uppnå en lyckad stresshantering Antonovskys (2005).

5. METOD

Vi valde att genomföra studien utifrån en kvalitativ ansats då vi ansåg att en kvalitativ ansats ger den bästa möjligheten att undersöka diakonernas egna upplevelser av sitt arbete med människor i kris och sorg och på så sätt erhålla en djupare förståelse (Taylor & Bogdan, 1998). Studien genomfördes med hjälp av den kvalitativa forskningsintervjun. Detta gjordes för att forskningsintervjun som metod syftar till att bättre förstå informanternas upplevelser utifrån deras eget perspektiv. Intervjun bygger således på samtal om vardagslivet och kunskapen konstrueras i interaktionen mellan informanten och forskaren (Kvale & Brinkmann, 2009). Då studien syftade till att undersöka informanternas upplevelser av sitt arbete fanns det, som vi kunde se det, inget annat tillvägagångssätt som möjliggjorde en sådan studie. Efter övervägande uteslöts ett genomförande av studien med hjälp av deltagande observationer då det på grund av att forskningsfrågan hade krävt ett deltagande från vår sida i mycket känsliga samtal mellan de stödsökande och diakonerna. Vidare uteslöt vi att genomföra studien med hjälp av enkäter. Förvisso hade dessa förmodligen kunnat utformas så att grundläggande frågor hade kunnat besvaras på detta sätt men det hade inte varit möjligt att ställa följdfrågor på för forskningsfrågan viktiga och intressanta vinklingar. Då studien syftade till att gå på djupet och undersöka informanternas subjektiva uppfattning av sitt arbete med människor i kris och sorg var inte heller en kvantitativ ansats aktuell, då denna ansats istället präglas av målet att generera kvantifierbar data (Bryman, 2002).

Urval av informanter

Innan studien tog sin början diskuterade vi hur många informanter som skulle behöva intervjuas för att få ett så bra underlag som möjligt för vår analys. Kvale och Brinkmann (2009) menar att det nödvändiga antalet informanter är avhängigt studiens syfte. De gör vidare gällande att en intervjustudie vanligen omfattar mellan fem och femton intervjuer och att det skiftande antalet är beroende av de resurser och den tid som finns till förfogande men också det faktum att det finns en punkt i studier av intervjutyp där fler intervjuer inte längre tillför studien något ytterligare. Då syftet med studien var att närmare undersöka diakonernas upplevelser av sitt arbete begränsade vi antalet informanter till åtta stycken för att på så sätt optimera möjligheten att göra en genomarbetad analys av det insamlade materialet i förhållande till studiens omfattning och den tid vi hade till vårt förfogande. De åtta informanterna valdes ut genom att vi ringde upp diakoner runtom i olika församlingar i

Västsverige baserat på ortens storlek i vilken församlingen är belägen (se bild 1). Genom att besöka olika församlingars hemsidor, fick vi fram ett antal namn på manliga diakoner och kunde således även göra ett urval utifrån ett könsperspektiv. Vi lät även i viss mån diakonernas verksamhetsinriktning styra vårt urval. Fördelningen av informanterna blev sex kvinnor och två män, vilket innebär att männen är något överrepresenterade i studien i förhållande till hur det ser ut i verkligheten. När det gäller storleken på orterna fördelade vi urvalet så det kom att täcka in såväl landsortsförsamlingar som församlingar i större städer. Vad gäller inriktningen, ansåg vi att det för syftet med studien var av vikt, att intervjua sjukhusdiakoner då vi trodde att dessa särskilt arbetade med det som forskningsfrågorna avsåg, det vill säga arbete med människor i kris och sorg. Det visade sig även under studiens gång att det fanns en riktighet i detta antagande. Av informanterna utgjorde gruppen sjukhusdiakoner två stycken.

	Kvinna	Man	Ålder	Storlek på församling	Verksamhet	År i yrket
Informant 1	x		60	-	Sjukhus	14
Informant 2		x	51	854*	Församling	9
Informant 3	x		39	3331*	Församling	6 mån
Informant 4	x		62	18165*	Församling	7
Informant 5		x	65	9417*	Församling	17
Informant 6	x		57	-	Sjukhus	23
Informant 7	x		49	12331*	Församling	8 mån
Informant 8	x		63	5640*	Församling	11

Bild 1. Redovisning av utfallet av urval gällande intervjuade diakoner. * = antal församlingsmedlemmar

Sammanlagt kontaktades nio diakoner, av dessa tackade åtta ja till att vara med i studien och en av diakonerna hörde inte av sig efter att vi lämnat meddelande på dennes telefonsvarare. En lycklig slump utgjordes av att diakonerna var av varierande ålder så att spannet mellan den äldsta och yngsta var 25 år och även antalet år i yrket skiftade kraftigt då den som arbetat längst hade 23 anställningsår medan den som hade minst erfarenhet endast arbetat som diakon i sex månader.

Intervjuernas planering och genomförande

Hur intervjuerna i en studie genomförs är väldigt viktigt då det är i mötet mellan informant och forskare som kunskap frambringas. Det är således viktigt att frågorna i en intervju ställs på ett sätt som ger utrymme för informantens egna tankar och svar (Kvale & Brinkmann, 2009). Då vi med intervjuerna hade som syfte att kunna få svar utifrån våra specifika frågeställningar, var valet att välja det som Kvale och Brinkmann benämner halvstrukturerad intervju. Denna typ av intervju är ett samtal med ett syfte och en struktur utifrån en specifik frågeställning. En halvstrukturerad intervju utgår från en intervjuguide som fokuserar på vissa teman och innehåller förslag på frågor. Intervjuguiden lämnar på så sätt ett utrymme för förändringar från forskarens sida vad gäller utformningen av frågorna och deras ordningsföljd om så skulle vara behövligt. Den ger också forskaren en möjlighet till uppföljning av frågorna och kan på så sätt ge fylligare information. Således konstruerades i förväg en intervjuguide (se bilaga 2) som utgångspunkt för intervjuerna. Den halvstrukturerade forskningsintervjun möjliggör att frågorna i intervjuguiden kan ställas i den ordning som passar vid det aktuella intervjutillfället (Ibid.).

Samtliga intervjuer i studien genomfördes på informanternas arbetsplatser utom i ett fall, då intervjun på informantens egen begäran genomfördes i dennes hem. Intervjuerna tog cirka en timme i anspråk och bandinspelades efter godkännande av informanterna. Intervjuerna genomfördes under förloppet av två veckors tid under första halvan av april 2012. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) bör någon form av inspelning av intervjuerna ske för att lämna forskaren möjlighet att helt koncentrera sig på intervjun. Dessutom förser det inspelade materialet forskaren med en möjlighet att gång på gång kunna återvända till intervjusituationen.

Att intervju på ett tillfredsställande sätt med syfte att kunna erhålla empiriskt material kräver både personligt omdöme och praktiska färdigheter hos intervjuaren enligt Kvale och Brinkmann (2009). De menar att det inte finns några regelrätta metoder för att lära sig intervju på ett tillfredsställande sätt, utan liknar intervjukonsten mer vid ett hantverk som man får lära sig genom de erfarenheter man tillgodogör sig genom praktisk utövning vid intervjusituationer. Under studiens gång har vi blivit medvetna om de svårigheter intervjumetoden kan innebära. Att inte ställa ledande frågor och att ha lugnet att invänta och reflektera över svaren man får, för att på så sätt skapa förutsättningar för relevanta följdfrågor har vi funnit som svårigheter. Att få en mer avslappnad intervju i form av ett samtal har också

krävt att man som intervjuare är inläst och bekväm med intervjuguiden för att förhindra att man missar någon viktig fråga. Detta sistnämnda har vi uppmärksammat är lätt hänt, och detta har faktiskt kommit att innebära att vi vid ett tillfälle har fått kontakta informanten för att mailledes få svar på vår fråga i efterhand. Vi inser således det riktiga i det Kvale och Brinkmann redogör för då de beskriver att det krävs träning för att kunna åstadkomma en riktigt bra och resultatgivande intervju.

Transkribering

Transkribering innebär en transformation, att ändra formen av det talade ordet till formen av det skrivna ordet. Genom denna transformation ges intervjusamtalet en struktur som bättre lämpar sig för en närmare analys. Utskriften blir således en inledning till den analytiska processen (Kvale & Brinkmann, 2009). De menar att man redan genom att skriva ut sina intervjuer påbörjar sin analys av meningen med det som sades under dessa. Intervjuerna transkriberades ordagrant och genom att lyssna på det inspelade materialet möjliggjordes redan på ett tidigt stadium en bättre förståelse för det som sagts under intervjuerna. Metoden med att transkribera intervjuerna ordagrant ledde på så sätt till att vi bearbetade det insamlade datamaterialet under hela studiens gång och detta har förhoppningsvis resulterat i att vi kunnat analysera materialet på ett bättre sätt. Brinkmann och Kvale menar att det är av största vikt att man redogör i sin rapportering av resultatet för det sätt man valt att göra sina intervjuutskrifter på. Detta med anledning av att utskriften i sig utgör en tolkning av det samtal som ägt rum och på så sätt utgör en konstruktion. Vi är således medvetna om att våra utskrifter, trots att de är ordagranna, enbart är en tolkning av den situation vi befann oss i under intervjuerna. Denna vår tolkning, kan inte helt återge det samtal som ägde rum då transkriberingen inte ger utrymme för alla de aspekter av ett samtal med allt vad det innebär av gester, tonfall, pauser, ironi et cetera (Ibid.).

Bearbetning och analys

Analysens syfte är att besvara forskningsfrågorna genom att försöka hitta underliggande strukturer, mönster och kopplingar i det insamlade materialet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Analysen av vårt material har inspirerats av den metod som Brinkmann och Kvale benämner *bricolage*. Denna metod innebär att man som tolkare av materialet rör sig fritt mellan flera olika analytiska tekniker och är en vanligt förekommande form för analysarbete i samband med intervjustudier. Metoden ger forskaren möjlighet att närma sig materialet genom att först

skaffa sig ett allmänt intryck av det insamlade materialet för att sedan kunna vända tillbaka till särskilt intressanta avsnitt i texten. Genom detta tillvägagångssätt kan man hitta mening, samband och strukturer av värde för den aktuella studien (Ibid.).

Analysen av det empiriska materialet påbörjades redan under transkriberingen av intervjuerna. Det transkriberade materialet bearbetades därefter genom att materialet lästes igenom flera gånger för att på så sätt finna gemensamma nämnare som ledde till att innehållet i informanternas utsagor kunde tematiseras. En första tematisering gjordes utefter studiens ursprungliga frågeställningar och kom således att utgöra studiens två huvudteman. Dessa huvudteman var; *Stödinsatser som erbjuds av diakoner i Svenska kyrkan* samt *Hur upplever diakonen sitt arbete?* Under dessa huvudteman samlades sedan utsagor i form av citat som ansågs spegla de teman som valts för att på detta sätt få fram eventuella mönster och kopplingar genom dessa. Under det fortskridande analysarbetet utkristalliserade sig sådana mönster och kopplingar ur materialet och resulterade i att studiens huvudteman kom att brytas ned till flera underteman.

Citaten under respektive tema kopplades sedan med hjälp av bricolagemetoden ihop med tidigare forskning och den teoretiska ansatsen. Genom att koppla ihop studiens empiri och teori på detta sätt kunde vi använda citaten för att jämföra, se likheter och olikheter samt upptäcka mönster. Under vårt första huvudtema undersökte vi vilka insatser som diakonerna kan erbjuda människor i kris och sorg.

"Självvård ... det kanske inte tar mest tid, men det märker jag, att det är det som betyder mest för människor." (Informant 8)

Här gjorde vi sedan en tolkning kring det valda temat, i detta fall självvård och samtal. Vid analysen av det ovanstående citatet har vi således tolkat informantens utsaga med hjälp av den teoretiska referensramen i vilken begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet utgör viktiga komponenter. Som ett exempel på detta skapar diakonens arbete en känsla av sammanhang inte bara för konfidenterna utan också för diakonerna själva. Vi tolkar alltså informanternas utsagor angående det förhandenvarande temat med hjälp av såväl den teoretiska referensramen som tidigare forskning som tangerar det valda temat. Analysen av övriga teman har skett på liknande sätt. Språket i de citat som används har varsamt ändrats till skriftspråk för att underlätta för läsaren av det färdiga arbetet.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet och reliabilitet utgör viktiga kriterier för uppfattningen av kvaliteten i en undersökning.

Validiteten avser frågan hur tillvida man har undersökt det man med syfte och forskningsfråga avsett att undersöka (Bryman, 2002). Kvale och Brinkmann (2009) menar att validitet inte enbart handlar om en slutlig verifiering av de resultat som framkommit utan att denna verifiering också måste ske kontinuerligt genom hela forskningsprocessen, man måste därför anpassa metoden efter syftet med studien. Validiteten handlar således om studiens trovärdighet och hållbarhet. För att i så hög utsträckning som möjligt säkerställa validiteten har vi under studiens gång strävat efter att anpassa undersökningsmetoden efter vårt syfte med studien och gjort vårt yttersta för att så tydligt som möjligt redogöra för detta i studiens ovanstående metodavsnitt.

Reliabilitet avser ett forskningsresultats tillförlitlighet och innebär således att en studie ska kunna genomföras vid ett annat tillfälle och av andra forskare med samma resultat (Bryman, 2002). Kvale och Brinkmann (2009) menar att reliabiliteten i en intervjuundersökning kan komma att påverkas av såväl informanten som forskaren själv. De pekar också på att informanternas utsagor därmed kan komma att påverkas av många faktorer och att de även kan förändras över tid. Då denna studie är en kvalitativ intervjustudie med syfte att undersöka informanternas upplevelse av sitt arbete är vi medvetna om att just den kontext vi befann oss i under intervjuerna aldrig helt kan återskapas och därmed inte heller reproduceras av andra forskare.

Frågan om generaliserbarhet gäller hur tillvida resultaten av en studie går att överföra till andra situationer och andra undersökningspersoner (Kvale & Brinkmann, 2009). De beskriver vidare olika former av generalisering. De menar att man i intervjustudier av kvalitativ typ kan utgå från en analytisk generalisering som innebär en bedömning av studiens resultat och att denna bedömning kan ge vägledning för vad som kan ske i en annan och liknande situation. Denna studie syftar dels till att undersöka vilket stöd diakoner kan erbjuda vid kris och sorg, dels till att undersöka diakonernas egna upplevelser av sitt arbete. För att öka generaliserbarheten har denna studie genomförts på så sätt att informanterna som ingått i studien har kommit från olika typer av församlingar, varit av olika ålder och haft skiftande

yrkeserfarenhet och utbildningsbakgrund. Detta borde göra att svar rörande frågor om det faktiska stöd diakoner kan erbjuda i situationer rörande kris och sorgebearbetning skulle kunna generaliseras att gälla diakoner i Svenska kyrkan i allmänhet. Dock är vi medvetna om att upplevelser av en situation är subjektiva till sin natur och därför inte generaliserbara på samma sätt som diakonernas praktiska arbete.

Förförståelse

Vetenskaplig kunskap skapas genom systematiska studier av verkligheten, men utan föreställningar, förväntningar eller teorier om det område man avser att undersöka blir det svårt att orientera sig på området (Thomassen, 2007). Vår förförståelse spelar således en viktig roll för studiens tillblivelse och vi är medvetna om det omöjliga i att helt frigöra sig från denna. Förförståelsen i ämnet grundar sig på att vi båda har haft en uppväxt som har präglats av en kristen tro och har därför sedan tidigt viss erfarenhet av kyrkans arbete och terminologi. Denna förförståelse har naturligtvis kommit att forma upplägget av studien, men samtidigt har vi varit väl medvetna om den, vilket har lett till att vi aktivt försökt att lägga den åt sidan för att på så sätt vara öppna för nya intryck och tankar under arbetets gång.

Litteratururval

Beträffande litteratururval har vi gjort sökningar i olika bibliotekskataloger utifrån ämnesorden: kris, sorg, diakoni, kyrka och socialt stöd. Vi har även använt oss av de referenslistor som presenterats i olika uppsatser, avhandlingar och böcker, och på så sätt fått förslag på, för oss, intressant litteratur. Även forskningsavdelningen i Svenska kyrkan har givit förslag på litteratur efter mailförfrågan.

Etisk diskussion

Nedanstående diskussion utgår från Einarsson & Hammar Chiriac (2002).

Vi har alltsedan planeringsstadiet av denna studie iakttagit ett etiskt förhållningssätt och under hela studiens gång varit noga med att i så hög utsträckning som möjligt uppfylla de krav som ställs på oss som forskare. Individskyddskravet gör gällande att den enskilde ska skyddas från otillbörlig insyn och inte heller utsättas för skada, förödmjukelse eller kränkning. Individskyddet realiseras genom tillämpande av *informationskravet*, *samtyckeskravet*,

konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet och samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen måste informeras om studiens syfte, hur den ska genomföras, att materialet endast kommer att användas i forskningssyfte samt att de som deltagare har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Dessa båda krav tillgodosågs genom att i förväg informera informanterna såväl muntligen som skriftligen om studiens syfte samt att de var i sin fulla rätt att när som helst och utan vidare förklaring avbryta sin medverkan. I samband med intervjuernas genomförande fick informanterna dessutom skriftligen lämna sitt samtycke (se bilaga 1). Nyttjandekravet innebär att de uppgifter och det material som vi under studiens gång fått tillgång till inte får användas av någon annan, i något annat än studiesyfte. Också i detta avseende informerades informanterna, såväl muntligen som skriftligen. Konfidentialitetskravet innebär att de i undersökningen ingående informanterna ska tillförsäkras största möjliga konfidentialitet och att uppgifter som kan härledas till en enskild informant måste förvaras på ett säkert sätt som garanterar att utomstående inte kan ta del av dem (Ibid.).

Vidare ska också resultaten av studien presenteras på ett sådant sätt att den enskilde informanten inte ska kunna identifieras (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002). Vi är medvetna om att det faktum att vi har valt att studera en relativt liten yrkesgrupp verksam inom en och samma organisation, Svenska kyrkan, ökar risken för att informanterna ska kunna identifiera varandra genom exempelvis citat i rapporteringen av resultatet av studien. För att minimera denna risk och för att på så sätt tillförsäkra informanterna en så hög konfidentialitet som möjligt valde vi att genomföra intervjuer med diakoner från olika församlingar med geografisk spridning i Västsverige. Vi har också valt att inte använda några namn vid rapportering av resultaten och inte heller tagit med sådana uppgifter som kan härledas till en speciell församling eller ort.

6. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel presenteras studiens resultat utifrån syfte och frågeställningar. Således redogörs för vilka uppgifter som diakonerna har vid arbete med människor i kris och sorg samt hur de upplever sin roll och sitt arbete med människor i dessa situationer. Redovisningen av resultat och analys sker genom att intervjumaterialet har tematiserats och belyses med hjälp av representativa citat som framkommit under intervjuerna. Vi har arbetat med två övergripande teman som är direkt relaterade till våra forskningsfrågor: *Stödinsatser som erbjuds av diakoner i Svenska kyrkan* samt *diakonernas upplevelse av sin roll och sitt arbete med människor i kris och sorg*. Dessa två huvudteman har sedan brutits ner i underteman som redogörs för inom respektive huvudtema.

Stödinsatser som erbjuds av diakoner i Svenska kyrkan

Svenska kyrkan erbjuder genom sitt diakonala arbete flera olika hjälpinsatser för människor drabbade av kris och sorg. När människan drabbas av en oförutsedd negativ händelse som kan få livet att förlora sin mening kan diakonen vara den som tillhandahåller hjälp och stöd. Detta stöd kan vara av skilda slag och innehåller såväl konkret hjälp i form av ekonomiskt bistånd eller rådgivning. Men stödet kan också vara av mer själavårdande och närvarande karaktär.

Diakoner kan i sin yrkesroll erbjuda en rad stödinsatser till människor som drabbats av kris och sorg. De teoretiska grunder som diakonernas sociala arbete baseras på är ofta av teologiskt ursprung, och vid kris och sorgearbete är det inte sällan detta arbete utgår från ospecifika kristeorier. Informanterna själva beskriver sitt arbete som varierande med en uppgift att möta, se och lyssna till människor, vilket nedanstående citat är ett exempel på.

”Men det jag gör, det är att lyssna på människor och kanske hjälpa dem en bit på vägen att hitta sina egna svar.” (Informant 4)

Citatet pekar således på vikten av diakonens uppgift att i mötet med konfidenten vara den som finns till hjälp när någon har ett behov av att bli sedd och lyssnad till. Detta kan resultera i att konfidenten själv kan komma fram till sina egna lösningar. Det blir således en slags hjälp-till-självhjälp. Diakoner som yrkesgrupp arbetar med alla människor som är i behov av något slags socialt stöd och som vistas i församlingen. Däremot förekommer arbete med äldre, sjuka och sörjande människor i större utsträckning än övriga målgrupper. Vad beträffar arbetet med sörjande människor utgör själavård och samtal omfattningsvis den största delen av det diakonala arbetet. Detta arbete ses som mycket meningsfullt hos diakonerna. Samtalen kan

variera från att ske enskilt eller gruppvis i form av så kallade leva-vidaregrupper. Beroende på konfidenternas behov och önskan skiljer sig samtalsfrekvens och utsträckning över tid. Således kan man se diakonens olika stödinsatser som nödvändiga resurser för att på ett värdefullt sätt kunna hjälpa människor i krissituationer. Enligt Antonovsky (2005) utgör dessa resurser som diakonen besitter i form av att vara en god lyssnare, samtalspartner och organisatör för minnesstunder och leva vidare-grupper det som svarar upp för begreppet hanterbarhet. För att bättre kunna förstå på vilket sätt diakonerna själva anser att de kan hjälpa människor i behov av stöd väljer vi att här presentera dem under teman som speglar de insatser som informanterna gemensamt uppgivit som viktiga.

Självvård och samtal

Att samtalet utgör en viktig del av diakonens arbete med människor i kris och sorg framkommer entydigt från alla informanter. Dessa samtal kan vara av både grupp- och individkaraktär. Samtalens innehåll kan syfta till att stärka självkänslan, trösta eller inge hopp. Vissa av samtalen kan också innebära att informanten får råd om till exempel vart denne ska vända sig för att få ekonomiskt bistånd då en anhörigs bortgång ibland kan få ekonomiska konsekvenser för den kvarlevande. En del av samtalen är av existentiell och självvårdande karaktär, vilket framkommer av intervjuerna.

"Självvård ... det kanske inte tar mest tid, men det märker jag, att det är det som betyder mest för människor." (Informant 8)

"Det handlar ju om livsfrågorna som kommer upp, och varför händer det här mig? Hela min situation, och finns det något efter döden och himmel och helvete och alla de tankarna." (Informant 1)

"Det handlar kanske mer om rädsla för döden eller hur det ska bli med mina efterkommande när jag är borta eller ... " (Informant 6)

Nieminen Kristofersson (2002) menar att den person som hjälper inte kan ta bort den sorg och smärta som den krisdrabbade känner, men stödinsatsen kan dock vara till hjälp i en situation präglad av kaos. Utifrån ovanstående citat framgår det att det ofta uppkommer frågor av existentiell karaktär i samband med kris- och sorgesituationer som belyser frågor om döden eller liknande. Diakonens uppgift blir således av den självvårdande karaktär som enligt Jeppsson Grassmann (2006) utgör diakonins speciella särart. Ett sådant självvårdande samtal innebär en centrering på konfidenten och ses av Persenius (2006) som en professionell metod

där den som utför själavården lyssnar aktivt genom att träda tillbaka och lämna utrymme för den drabbades berättelse. Hon menar vidare att existentiella samtal spelar en stor roll för konfidentens möjlighet att reflektera över, förstå och hantera det inträffade. I likhet med detta menar McMinn et al (2010) att själavård är att betrakta som en profession och poängterar dess viktiga funktion för människor i det moderna samhället. Detta trots att det idag finns en rad professioner som har till särskild uppgift att hjälpa människor i kris. Citaten ovan visar också på den stora spännvidd och mångfald av problem dessa samtal kan innehålla. Något som även McMinn et al (2010) framhåller som karaktäristiskt för själavård. Människor reagerar inför den stress som exempelvis sorg medför genom en anspänning orsakad av negativa känslor. Enligt Antonovsky (2005) kännetecknas människor med stark KASAM av sin förmåga att lättare kunna beskriva sina känslor och därigenom kunna uppleva sig som mindre hotade av negativa känslor och situationer. Genom att sätta ord på sina känslor i ett samtal finns således möjlighet att få bearbeta sin sorg och sin känsla av att ha blivit ensamma och lämnade. Svartvik och Nilsson (1998) menar att KASAM är ett sätt att förhålla sig till livet som kan påverkas av yttre förhållanden, exempelvis genom terapi och samtal.

Lyssna

Att vara den som lyssnar när konfidenterna har behov av att uttrycka sina känslor och tankar verbalt är en viktig och central uppgift i det diakonala stödarbetet med människor i kris och sorg.

"När det är någonting, när det är en krissituation, så har man ett behov av att sätta ord på känslorna. Som någon har sagt: Att om man kan sätta ord på känslorna så får de ju handtag." (Informant 5)

"Men ofta är det inte det som behövs ... bara det att någon lyssnar på en, det hjälper så mycket." (Informant 4)

Persenius (2006) menar att lyssnandet är ett uttryck för omsorg och att det är en av de saker som kyrkan specialiserat sig på. Sammanfattningsvis visar ovanstående citat på betydelsen av tillgången till någon som är beredd att lyssna när livet har förlorat sin mening. För de människor som inte har någon närstående som vill eller vågar lyssna till den drabbades historia, kan diakonens uppgift att lyssna vara av stort värde. I diakonens arbete ingår också att organisera leva-vidaregrupper och på detta sätt initieras också ett nätverk för sörjande människor. Lundgren (2006) betonar vikten av dessa leva-vidaregruppers betydelse för

individen när det gäller att sätta ord på tankar och känslor. Hon menar vidare att lyssnandet skapar en känsla av att inte vara ensam om att ha drabbats av den svåra sorgen som en förlust av en närstående innebär. Svartvik och Nilsson (1998) menar att KASAM kan ses som ett verktyg att använda i samspelet mellan människors hälsa och sin situation. Leva vidare-grupper kan därför ses som ett sådant verktyg. Vi kommer att återkomma till dessa leva vidare-grupper som presenteras under en egen rubrik senare i studien.

Närvaro

Flertalet av de intervjuade diakonerna betonar vikten av att finnas i situationen. Att vara närvarande just där och då och våga stå kvar, kan vara betydelsefullt många gånger och kanske är det extra viktigt när det inte finns något svar på frågan: Varför? Även en fysisk kontakt i form av en omfamning eller en hållen hand kan för många skapa en känsla av trygghet och tröst. Att fysiskt beröra den drabbade personen kan verka lugnande för denne samtidigt som den speglar den medmänsklighet som utgör diakonins kärna.

"Närvaron av dig. Att finnas där, att kanske bara lägga en hand på den andres hand eller axel, kanske hålla om eller så. För du har ju inga svar, jag har ju inga svar på varför det här hände." (Informant 1)

"Jag kan bara följa med i deras, vad ska man säga, krissituation och vara med dem i det fruktansvärda som har hänt." (Informant 7)

Att bara finnas till hands för den som är drabbad av kris och sorg kan således vara av största vikt. Då det många gånger inte finns några ord som kan trösta kan en diakons närvaro ändå skapa en känsla av att någon bryr sig om och försöker förstå utan att detta explicit uttrycks med ord. Diakonens närvaro får därför ses som en viktig stödinsats när människor befinner sig i kris. Persenius (2006) pekar på att det är diakonens uppdrag att vara just närvarande, då detta även symboliserar närvaron av kyrkan och Kristus. Nieminen Kristofersson (2002) beskriver vikten av att finnas till hands vid mötet med krisdrabbade personer. Att inte låta någon människa vara ensam när sorgen är svår, får därför ses som en viktig aspekt att ta hänsyn till utifrån ett diakonalt perspektiv.

Hopp

Diakonalt arbete skulle kunna kategoriseras som salutogent till karaktären då detta arbete utförs med tanken att hjälpa individer se på sig själva och sitt liv med tillförsikt och

framtidstro. Att finna det hopp som kan skapa känslan av att livet återigen kan bli meningsfullt kan vara svårt för krisdrabbade. Med ett salutogent förhållningssätt kan diakonen vara den som försöker åstadkomma känslan hos konfidenten av att livet kan bli bra i framtiden trots att livet kanske har förlorat sin mening.

"... och just att hitta det här lilla hoppet va." (Informant 2)

"... många av dem har tappat hoppet. För det har varit så mycket besvikelser. ... att vara diakon det är att vara ett vikarierande hopp. Alltså att man bär hoppet åt människor som inte förmår bära det själv och att hitta det hoppet, att hitta gnistan som får människan att fortsätta." (Informant 4)

Att mista en närstående eller bli drabbad av någon annan typ av traumatisk kris får många gånger konsekvenser i form av känslor av meningslöshet och hopplöshet. Persenius (2006) menar att människor idag använder sig av religiösa institutioner som hjälp för att söka efter livskvalité och mening, och anser att Svenska kyrkans har som uppgift att producera denna mening. När människans psykosociala situation är präglad av krisens konsekvenser i form av uteblivet hopp, utgör diakonen ett viktigt arbete med att skapa det hopp som så väl behövs för att livet ska finna sin mening igen. I interaktionen med konfidenten, får diakonens insats som vikarierande hopp, ses som att diakonen är en del av ett sammanhang, vilket Antonovsky (2005) menar är viktigt för människans välmående och utveckling.

Kyrkorummet som samlingsplats

En annan uppgift som är kopplad till det diakonala arbetet med människor i kris och sorg är att skapa stunder och en gemensam plats för sörjandet.

"Så har vi en stund här i kyrkan, tänder ljus och de får sitta ner och gråta och så får vi finnas till hands då." (Informant 2)

"Kyrkan är bra på det sättet när det gäller kriser och så vidare, det är att vi har miljön. Alltså kyrkan är en miljö där, att människan kan få komma till denna miljö, och göra någonting. Det är en viktig grej att vi öppnar ... om det har hänt någonting." (Informant 7)

"Men ändå att man får komma hit med sin sorg, och man får vara ledsen. Och man kan få tända ett ljus. Ja, så att man öppnar möjligheten, det känner jag, det är viktigt." (Informant 3)

Av ovan nämnda citat framkommer vikten av diakonernas arbete med att skapa en samlingsplats för de människor som på något sätt är berörda av kris och sorg. Att inte vara ensam i den svåra stunden, utan att ha möjlighet att få dela sorgen tillsammans med andra kan många gånger kännas skönt. Antonovsky (2005) menar att en grupp där det förekommer en hög samstämmighet om gruppen som sådan, och som delar samma slags upplevelse, i högre grad betraktar världen som hanterbar, begriplig och meningsfull.

Han menar således att man som en del i en grupp av människor som delar samma erfarenheter fortfarande kan känna av instabiliteten i sitt liv, men att den i egenskap av att vara delad med andra i samma situation gör den mer hanterbar. Persenius (2006) beskriver minnesstunden som en rit, och att denna i allmän betydelse särskiljer sig från övriga handlingar så till vida att riten går utöver de övriga vardagliga händelserna och inte kan uppfattas som en privat vana. Denna rit kan förekomma spontant men återfinns även i traditionen. Nieminen Kristofersson (2002) beskriver hur kyrkorna runt om i Göteborg öppnade upp sina lokaler för de sörjande i samband med den stora branden 1998. Nieminen Kristofersson menar att dessa rum ger utrymme för att kollektivt uttrycka sorg och att detta underlättar sörjandet och sorgens processer. Hon menar vidare att ett sätt att uttrycka sin sorg kan vara genom att tända ljus och att detta ljusständande i sig kan ha ett symbolvärde och även utgöra en viktig funktion i att hjälpa människor uttrycka sina känslor och samtidigt förstå var känslorna kommer ifrån. Att få tända ett ljus för att minnas den avlidne och samtidigt få ge uttryck för sin sorg får således ses som värdefullt för den drabbade. Av citaten ovan framkommer även att det skapar en känsla av betydelse även hos den diakon som har organiserat minnesstunden.

Leva vidare-grupp

En stor och viktig del av diakonernas arbete utgörs alltså av att stötta människor drabbade av sorg. Detta kan göras genom att organisera sammankomster som bidrar till att de drabbade får möjlighet att uppleva känsla av gemenskap och träffa andra människor som befinner sig i samma situation. Diakonen ges också möjlighet att i denna grupp bidra med information och kunskap om till exempel krisens olika faser, för att göra sorgen och situationen mer begriplig för konfidenten, vilket anses viktigt utifrån Antonovskys (2005) teori. Diakonen har i dessa grupper även möjlighet att visa på att det trots sorgen kan vara möjligt att finna glädjeämnen i livet, vilket ur ett salutogent perspektiv får anses viktigt.

”Men leva vidare-grupperna är ju en ganska stor del av mitt arbete.”
(Informant 4)

”För de anhöriga som har haft en förälder, eller barn, eller syskon som har begått självmord ... då inbjuder vi till leva vidare-grupp. Syftet med den gruppen är ju att de drabbade, de anhöriga ska få möta andra som har varit med om samma sak.” (Informant 1)

Citaten pekar på att diakonerna uppfattar sin uppgift att organisera och leda leva vidare-gruppen som en stor och viktig del av sitt arbete. Antonovsky (2005) benämner sådana mindre grupper som en leva vidare-grupp utgör för *primärgrupp*. Han menar att en sådan grupp bidrar till att göra världen sammanhängande för den enskilde individen. Persenius (2006) uppmärksammar oss på att människan vid sorg är känslig för hur man blir bemött, men att denne också ofta är i behov av vägledning om hur situationen ska hanteras. Leva vidare-gruppen kan ses som ett forum där diakonen bland annat bidrar med den vägledning som efterfrågas av konfidenterna. Hon menar också att den sörjande människan har flera viktiga behov vid sorgebearbetningen, där den sociala faktorn utgör en av dessa. Leva vidare-gruppen kan inte annat än att betraktas som ett socialt forum som skapar utrymme för de sörjande att dela känslor och tankar med varandra. Genom detta utbyte av känslor och tankar kommer enligt diakonerna konfidenterna att hjälpa varandra. Begreppet leva vidare-grupp kan speglar det salutogena perspektiv som Antonovsky (2005) förespråkar och bör uppfattas som ett socialt forum som även möjliggör tillfälle för diakonen att ge den information och kunskap som enligt Antonovsky är viktig för att begripliggöra situationen. Leva vidare-grupper kan också utifrån det salutogena perspektivet ses som ett tillfälle som ger möjlighet att skapa nya relationer.

Sammanfattningsvis framgår det av ovan presenterade teman att det finns en rad olika stödinsatser diakoner som yrkesgrupp kan erbjuda människor i kris och sorg. Vidare har även framkommit att kyrkorummet som samlingsplats spelar en stor roll för mötet mellan människor som drabbats av kris och sorg. Vi har funnit att de diakonala stödinsatserna bedrivs såväl enskilt som i gruppform, och de stödformer som framträtt i vår analys har varit av stöttande, lyssnande och social karaktär. Efter att ha undersökt vilka stödformer diakonerna erbjuder människor i kris och sorg är det dags att närmare studera diakonernas upplevelser av sin yrkesroll och sitt arbete.

Hur upplever diakonen sitt arbete?

Vi kommer nu att presentera det resultat som visar på hur diakonerna själva upplever sin betydelse i mötet med de människor som söker deras stöd vid kris- och sorgesituationer. Vi

kommer vidare att visa på hur dessa upplever sin yrkesroll i förhållande till andra samhällsaktörer, och de förväntningar som följer med diakonernas arbete.

Diakonernas upplevelse av sin betydelse för människor i kris och sorg

När diakonerna i intervjuerna själva blir ombedda att värdera sin betydelse för konfidenterna, beskriver de flesta sin insats som mycket värdefull. När en människa hamnar i kris och sorg, leder detta till en utsatthet som gör att denne blir sårbar, vilket gör att diakonernas stödjande arbete får än större betydelse.

”Oerhört viktigt. Jätteviktigt. Jag har ju märkt att de kan komma efteråt och säga; jag hade inte klarat det här utan dig. Ja, mer eller mindre, det har betytt, varit livsviktigt för dem alltså ... och det kan ju kännas, oj oj oj tänker jag.”(Informant 4)

”Mycket stort alltså. Och viktigt. Det är ju oerhört viktigt. Man skulle kunna skriva en hel bok om det här alltså ... ” (Informant 1)

” ... så då är det desto mer betydelsefullt, det arbete man gör.” (Informant 2)

Citaten ovan visar på det positiva gensvar som diakonerna erhåller av konfidenterna. Det stora gensvaret från konfidenterna leder till att diakonerna upplever sitt arbete som mycket meningsfullt. En sådan meningsfullhet är en av de komponenter som ingår i teorin om känslan av sammanhang. Enligt denna teori är det denna komponent som utgör motivationen, och därmed främjar diakonens engagemang i sitt arbete (Antonovsky 2005).

Samtliga informanter med undantag av en var eniga i sina upplevelser om att diakonen och dennes yrkesroll spelar en stor roll för de människor som befinner sig i kris och sorg.

” ... betydelsen, ... det är ett ovant ord för mej känner jag ... att, hela tiden lämna över ledningen av ansvaret till Jesus, att känna att där är jag väldigt fri ... är det så att det skiter sej så får han försöka rätta till det och är det så att det går bra, så är det ju väldigt roligt att få vara med alltså att, det ligger inte hos mej.” (Informant 6)

Utifrån citatet ovan kan man göra tolkningen att denne informant inte ser sig själv personligen som betydelsefull utan lämnar över ansvaret till Gud i enlighet med dennes teologiska

övertygelse. Engel (2006) visar på att diakonernas egen förståelse av sin uppgift bottnar i tolkningen av det diakonala uppdraget, vilket innebär att finnas till för människor i nöd. Persenius (2006) framhåller att församlingsverksamhet bör anpassas för att skapa meningsfulla möten.

Diakonernas upplevelse av sin egen yrkesroll

Detta avsnitt kommer att lägga tonvikten på informanternas upplevelse av sin egen arbetsroll. Samtliga informanter är ense om att diakonalt arbete är varierande och mångfacetterat.

”Varierande, stimulerande, ensamt, väldigt ensamt även om man jobbar hela tiden med människor och grupper ... ” (Informant 8)

”Det är väldigt olika saker jag gör. Det är väldigt spretigt.” (Informant 3)

”Det är allsidigt, någon har sagt att en diakon gör det som ingen annan gör och det känns som ett bra uttryck för att jag i mitt jobb träffar så väldigt många.”(Informant 7)

Det diakonala arbetet visar enligt ovanstående citat på stora variationer och en stor flexibilitet. Utifrån informanternas utsagor kan man se att det diakonala uppdraget ställer stora krav på diakonerna som yrkesgrupp att själva lägga upp och planera sitt arbete. Citaten ovan kan tolkas som att denna frihet skulle kunna ses som en brist på tydliga riktlinjer. Detta kan få en rad positiva konsekvenser i form av att diakonerna får varierande och stimulerande uppgifter. Dock kan frånvaron av tydliga riktlinjer för arbetets utförande också ses som en nackdel, vilket är något som Engel (2006) uppmärksammar och menar att denna otydlighet i kombination med diakonernas egen frihet att utforma sitt arbete leder till att arbetsområdet blir diffust och svårt att definiera. Enligt Antonovskys (2005) teori skulle detta ostrukturerade arbete kunna innebära en avsaknad av begriplighet, som i sin tur är nödvändig för att få en helhet av begreppet KASAM. Jokela (2011) menar att diakonin idag fyller det glapp hon anser finns i välfärdssystemen och att diakonin genom detta underlättar nedskärningar i den offentliga sektorn. Hon menar vidare att diakonin trots sina gemensamma historiska rötter med socialt arbete inte innehar en officiell roll i det finska välfärdssystemet och likställer dessa förhållanden med de som råder i Sverige.

Flera av informanterna upplever också att de är efterfrågade av andra samhällsaktörer.

”Men är det en helg eller en natt då blir jag ju uppringd på min mobil och då är det ju växeln som ringer mig, eller polisens ledningscentral som ringer mig.”
(Informant 1)

”Vi i kyrkan är efterfrågade. Man vill helt enkelt att vi ska vara med”.
(Informant 4)

Jeppsson Grassmann (2001) har som tidigare nämnts, påpekat att ansvaret för utförandet av välfärdstjänster idag ligger på ett större antal aktörer. Hon menar att detta beror på att det alltsedan den ekonomiska recessionen på 90-talet råder mindre ekonomiska tillgångar. Hon hävdar vidare att detta i sin tur leder till en större efterfrågan på kyrkans sociala tjänster. I likhet med detta menar Belcher och Tice (2010) att kyrkan under de senaste decennierna i allt högre utsträckning har kommit att efterfrågas som social stödaktör och att denna efterfrågan med all säkerhet kommer att öka i framtiden.

Denna efterfrågan är också förknippad med att en rad förväntningar ställs på diakonerna i sin roll som ställföreträdare för kyrkan.

”Det här med att man har orealistiska förväntningar på vad vi faktiskt kan göra. Det är svårt.” (Informant 4)

Engel (2006) menar att dessa förväntningar kommer från olika håll. Dels kommer de från kyrkan som uppdragsgivare men också från befolkningen i helhet och diakonins målgrupp i synnerhet. Dessa förväntningar är i stor utsträckning förknippade med kyrkans arbete i samband med såväl personliga kriser som insatser vid större katastrofer. I likhet med detta pekar Jeppsson Grassmann (2001) på de förändringar som skett under de senaste två decennierna när det kommer till utförandet av välfärdstjänster. Hon menar att vi under denna tid frångått sättet att uppfatta välfärden som en angelägenhet mellan familjen och den offentliga sektorn till att alltmer komma att uppfatta välfärdssektorn som präglad av pluralism. Detta påverkar också enligt Jeppsson Grassmann de förväntningar som ställs på kyrkan som utförare av insatser av socialt slag. Hon menar att de ökade förväntningarna ställer krav på kyrkan att utveckla sina sociala verksamheter.

Utifrån ovanstående kan sammanfattningsvis diakonernas upplevelse av sin betydelse och sitt arbete beskrivas som meningsfullt. Enligt Antonovskys (2005) teori om KASAM är just meningsfullhet den komponent som utgör motivation, vilket bör ligga till grund för en god

diakonal verksamhet. När människor är i kris finns en extra sårbarhet som gör att dessa är i stort behov av det sociala stöd som diakonerna kan ge, vilket också diakonerna är medvetna om. De värdefulla insatserna, som är flexibla till sin karaktär, är starkt efterfrågade av både enskilda och övriga samhällsaktörer.

Sammanfattning

I ovanstående kapitel har vi redogjort för de resultat som framkommit i samband med genomförda intervjuer. Detta resultat har sedan bearbetats och analyserats. Utifrån denna vår analys har vi funnit att diakonernas arbete har ett stort värde, inte bara för informanterna, utan troligtvis också ur konfidenternas perspektiv, även om vi inte kan säga något säkert om det. Det sociala stöd diakonerna ger får därför anses som mycket betydelsefullt ur ett samhällsperspektiv, men kanske allra viktigast, även för den enskilda individen. Vi har vid vår analys kommit fram till en rad slutsatser som presenteras nedan.

Slutsatser

Av ovanstående tolkning av empirin drar vi slutsatserna att:

- De diakonala insatserna riktade till människor i kris och sorg är av en medmänsklig karaktär. Detta arbete tar sig praktiskt uttryck främst genom personlig närvaro och samtal.
- Kyrkorummet utgör en viktig samlingsplats för människor i kris och sorg, främst genom sitt symboliska värde.
- Det diakonala arbetet spelar en viktig roll i det svenska välfärdssystemet, särskilt i arbete med människor i kris och sorg.
- Diakoner upplever att de genom sitt arbete med människor i kris och sorg är efterfrågade av såväl andra samhällsaktörer som av sina målgrupper.
- Diakonerna upplever sitt arbete som mångfacetterat och att de genom sitt arbete upplever att de har stor betydelse för de människor som söker deras stöd och hjälp.

Särskilda analytiska slutsatser:

- Diakonalt arbete kan i enlighet med ovanstående resultat kategoriseras som salutogent till sin karaktär. Denna kategorisering har sin grund i att diakonerna i

sitt arbete med människor i kris och sorg strävar efter att stärka individen genom att hjälpa denne att hantera nuvarande och kommande situationer.

- Det praktiska diakonala arbetet styrs till stor del av en gemensam uppfattning om uppdragets speciella själavårdande art och består i att rikta insatser mot särskilt utsatta människor och grupper. Utformningen och upplägget av detta arbete vilar till stor del på diakonerna själva. På så vis utgör diakonens egen upplevelse av sitt arbete som meningsfullt en viktig motivationell komponent som driver diakonen att utföra sitt arbete.

7. SLUTDISKUSSION

Syftet med denna studie har varit att undersöka vilka former av socialt stöd Svenska kyrkan, med fokus på diakoni, kan erbjuda människor i kris och sorg. Ett vidare syfte med studien har varit att ta reda på hur diakonerna upplever sin yrkesroll och sitt arbete.

Informanterna och tillika diakonerna har gett oss en god överblick över de stödinsatser de som yrkesgrupp har att erbjuda människor som upplever kris och sorg. De har även försett oss med en god inblick i hur de som yrkeskår upplever detta arbete. Informanternas utsagor visar på ett mångfacetterat arbete med stor betydelse för konsumenterna av tjänsterna de tillhandahåller.

Generellt kan man efter analys av det samlade materialet konstatera att den stora tyngdpunkten på diakonernas arbete med människor i kris och sorg ligger på den personliga närvaron och det möte som uppstår i och med denna närvaro.

Samtliga diakoner som deltog i studien har uppgivit att de ser samtalet som sin huvudsakliga uppgift. Informanternas utsagor pekar således på att samtalet av diakonerna själva ses som ett viktigt redskap i arbetet med konfidenterna. Informanternas uppfattning är, enligt vårt empiriska material, att samtalet som stödform leder till en ökad livskvalité hos människor i kris och sorg. Diakonernas arbete präglas till stor del av den gemensamma uppfattningen att det diakonala uppdraget består i att tjäna de människor som är i behov av hjälp och vars liv hotar att rämna om denna hjälp uteblir. Studien har haft inriktning på arbete med människor i kris och sorg men vi är medvetna om att det diakonala arbetet omfattar så mycket mera.

Det har varit synnerligen intressant att få ta del av diakonernas upplevelse av sitt arbete med människor i kris och sorg. De faktorer som framkommer vid analys av studiens empiriska material visar på att diakonerna upplever att deras arbete är av stor vikt för de människor som söker sig till deras stöd och hjälp. Analysen av det empiriska materialet visar även att diakonerna upplever att de som yrkesgrupp är efterfrågade av andra samhällsaktörer och att kyrkan har en viktig funktion att fylla vid arbete som involverar människor som befinner sig i kris och sorgesituationer. Analysen visar dock på att det diakonala arbetet i och med detta är behäftat med en rad mer eller mindre uttalade förväntningar på diakonerna som yrkeskår och att dessa av diakonerna själva många gånger upplevs som svåra att uppfylla. Orsakerna till detta framstår vid analysen som att det diakonala arbetet, av diakonerna själva, upplevs som svårt att definiera.

En stor del av det diakonala arbetet riktar sig enligt analysen på människor som upplever kris och sorg på ett eller annat sätt. Kyrkan och dess anställda i form av präster eller diakoner är ofta de som först kommer i kontakt med sörjande eller krisdrabbade. Ofta är diakonen den som lämnar dödsbud och erbjuder det första stödet i en svår situation. Denna kontakt är således inget som den drabbade själv väljer och kanske heller inte önskar. I ett samhälle som alltmer präglas av mångkultur och sekularisering ställer vi oss emellertid frågande till om det alltid är lämpligt att den första kontakten tas av kyrkans anställda eller om en sådan första kontakt istället borde ske med hjälp av mera neutrala yrkesgrupper, såsom exempelvis kuratorer eller psykologer.

Vid analysen av studiens empiriska material har vi tolkat informanternas svar utifrån Aaron Antonovskys (2005) teorier, och specifikt utifrån begreppen: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som ingår i det som benämns KASAM. Utifrån dessa begrepp har vi uppmärksammat att det många gånger varit lätt att utifrån diakonernas svar glida över i att tolka in insatsernas betydelse för konfidenterna. Särskilt har detta gällt den deskriptiva delen av studien där syftet har varit att undersöka vilka insatser diakonerna kan tillhandahålla människor drabbade av kris och sorg. Trots att analysen har varit fokuserad på diakonernas upplevelse av sin yrkesroll och sitt arbete har den således även kommit att beröra insatsernas betydelse för konfidenterna. Analysen har i detta avseende givit vid handen att den begriplighet och hanterbarhet som diakonerna i sitt arbete förser sina konfidenter med resulterar i en känsla av meningsfullhet inte bara för dem utan även för diakonen. Ett exempel på detta är hur informanterna påverkas av det positiva gensvar de erhåller från konfidenterna och hur detta gensvar resulterar i att diakonerna upplever sitt arbete som meningsfullt.

Efter att genomfört denna studie anser vi, trots ovanstående diskussion, att det i hög grad åligger diakonerna att ansvara för det sociala arbete som Svenska kyrkan erbjuder människor som befinner sig i kris och sorg. Här ser vi det som ett självklart krav att det i och med att dessa insatser inriktar sig på människor med komplicerad problematik därigenom måste granskas och utvärderas. Således utgör frågan om insatsernas betydelse för de drabbade ett område som närmare bör beforskas. Således skulle sådana frågor kunna lyda som följer:

- Hur upplever individen de sociala stödinsatser som diakonerna tillhandahåller vid situationer präglade av kris och sorg?
- Vilken betydelse har det för individen att sociala stödinsatser i samband med kris och sorg utförs av diakoner som företrädare för Svenska kyrkan?

8. REFERENSLISTA

Litteratur:

Antonovsky, Aaron (2005). *Hälsans mysterium*. 2. utg. Stockholm: Natur och kultur.

Belcher, John R. & Tice, Carolyn J. (2011). *Protestant church: History, trends and implications*. In *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 30:164-177, 2011.

Blennberger, Erik & Hansson, Mats J. (red.) (2008). *Diakoni: tolkning, historik, praktik*. 1. uppl. Stockholm: Verbum.

Brenner, Erik, Rydell, Pia & Skoog, Ingmar (2011). *Akutpsykiatri*.
Lund: Studentlitteratur AB.

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Bäckström, Anders (2009). *Tro som social praxis : om diakoni i det privata och offentliga*. I Hjalmarsson, Elisabeth (red.), *Nya möjligheter : Svenska kyrkans sociala roll i 2000-talets Sverige*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Christiansson, Elisabeth (2006). *Kyrklig och social reform: motiveringar till diakoni 1845-1965 = Reform in church and society : the justification of diaconia in Sweden 1845-1965*.
Diss. Lund : Lunds universitet, 2006

Cullberg, Johan (1992). *Kris och utveckling : En psykodynamisk och socialpsykiatrisk studie*.
3 rev.uppl. Stockholm: Natur och Kultur.

Cullberg, Johan (1993). *Dynamisk psykiatri*. 4 rev.uppl. Stockholm: Natur och Kultur.

Cullberg, Johan (2006). *Den personliga katastrofen*. I *Den lilla och stora katastrofen: att möta och behandla människor i svåra situationer*. 1. uppl. Stockholm: Svenska läkaresällskapet.

Daidsen-Nielsen, Marianne & Leick, Nini (1997). Sorg och kriser. I Brørup, Mogens, Hauge, Lene & Lyager Thomsen, Ulrik (red) : *Psykologiboken : Om barn, unga och vuxna*. Lund: Studentlitteratur.

Eckerdal, Per (2008). *Konflikt och nyorientering i diakoniinstitutionernas historia*. I Blennberger, Erik & Hansson, Mats J. (red.) (2008). *Diakoni: tolkning, historik, praktik*. 1. uppl. Stockholm: Verbum.

Einarsson, Charlotta & Hammar Chiriak, Eva (2002). *Gruppsobservationer: teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Ekedahl, MarieAnne (2008). Självvård och samtal. I Blennberger, Erik & Hansson, Mats J. (red.). *Diakoni: tolkning, historik, praktik*. 1. uppl. Stockholm: Verbum.

Engel, Charlotte (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete - för vem och varför?: en religionssociologisk studie av ett diakonalt dilemma*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2006.

Fyhr, Gurli (2003). *Hur man möter människor i sorg*. Stockholm: Natur och Kultur.

Gerge, Anna (2010). *Trauma : Psykoterapi vid posttraumatisk och dissociativ problematik*. Ludvika: Dualis Förlag AB.

Giddens, Anthony & Birdsall, Karen (2003). *Sociologi*. 3., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Gjærum, Bente, Grøholt, Berit & Sommerschild, Hilchen (red.) (1999). *Att bemästra: motståndskraft, skyddsfaktorer, och kreativitet bland utsatta barn, ungdomar och deras föräldrar*. Stockholm: Svenska fören. för psykisk hälsa (Sfph).

Herman, Judith Lewis (2007). *Trauma och tillfrisknande*. Göteborg: Göteborgs Psykoterapi Institut.

Hult, Stefan, Waad, Tommy, Cederblad, Marianne & Hansson, Kjell (red.) (1996). *Salutogen miljöterapi i teori och praktik: en introduktion för blivande salutologer*. Lund: Inst. för barn- och ungdomspsykiatri, Lunds univ.

Jeppsson Grassman, Eva (2001). *Socialt arbete i församlingens hägn*. Stockholm: Verbum.

Jokela, Ulla (2011). Ruling relations of the church's social work in the Lutheran church in Finland. *Social work & Society*, vol 9:1, p. 135-138.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lindfors, Karl-Erik (1990). *Medmänniska i kris*. Prästmötesavh. Växjö stift

Lindström, Bengt (1998). Antonovsky och salutogenesen i den postmoderna folkhälsovetenskapen. I Kumlin, Tomas (red.), *Känsla av sammanhang i teori, empiri och kritik*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden.

Lindström, Sanna (2009). Kyrkans sociala ansvarstagande : Fem möjliga roller. I Hjalmarsson, Elisabeth (red.), *Nya möjligheter: Svenska kyrkans sociala roll i 2000-talets Sverige*. Uppsala: Sensus.

Lundgren, Britta (2006). *Oväntad död - förväntad sorg : En etnologisk studie av sörjandets processer*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

McMinn, Mark R., Staley, Kurt C. Webb & Winston, Seegobin (2010). Just what is christian counseling anyway?. *Professional Psychology : Research and practice*, vol. 41:5, p. 391-397.

Nieminen Kristofersson, Tuija (2008). Kyrkans insatser i krissituationer. I Blennberger, Erik & Hansson, Mats J (red.), *Diakoni : tolkning, historik, praktik*. Stockholm: Verbum Förlag AB.

Näsman, Elisabet (1998). Känsla av sammanhang i ett familjeperspektiv. I Kumlin, Tomas (red.), *Känsla av sammanhang i teori, empiri och kritik*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden.

Persenius, Ingrid (2006). *Omsorg och mänsklig värdighet: Teoretiska och empiriska perspektiv på förbättringsarbete i Svenska kyrkan med inriktning på begravningar*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2006.

Sandberg, Per (2008). *När någonting har hänt : Krishantering i samband med olyckor och våld i arbetslivet*. 2. uppl. Västerås: Författarhuset.

Svartvik, Lena & Nilsson, Peter (1998). Antonovsky i sitt sammanhang. I *Röster om KASAM : 15 forskare granskar begreppet Känsla av sammanhang*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden.

Sverkström, Lars (2004). *Samtal om sorg : Att leda samtalsgrupper för sörjande*. Stockholm: Verbum förlag AB.

Taylor, Steven J. & Bogdan, Robert (1998). *Introduction to Qualitative research methods: A guidebook and resource*. 3rd edition. New York, NY: Wiley.

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning.

Weisæth, Lars, Mehlum, Lars & Mortensen, Mauritz Sundt Mortenson (red.) (1997). *Människor, trauman och kriser*. Stockholm: Natur och kultur.

Westman, Göran (1998). Struktur och existens - två centrala begrepp : Skall KASAM förstås som en sociologisk teori eller som ett psykologiskt fenomen? I *Röster om KASAM : 15 forskare granskar begreppet Känsla av sammanhang*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden.

Wikström, Cecilia (2004). *När livet går sönder : en bok om kriser och hur vi möter dem*. Uppsala: Uppsala Publishing House AB.

Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan: ett biskopsbrev om kyrkans ämbete . (1990).
Uppsala: Ärkebiskopsämbetet.

Internetlänkar:

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-7-6> (Nedladdat 2012-05-05)

<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=637938> (Nedladdat 2012-05-07)

<http://www.ne.se.ezproxy.server.hv.se/?login=yes> (Nedladdat 2012-05-10)

<http://www.transportstyrelsen.se/sv/Press/Statistik/Vag/Olycksstatistik/Olycksstatistik-vag/Nationell-statistik1/Arsvis-statistik/Historik-fardsatt/> (Nedladdat 2012-05-25)

Övriga källor:

Svenska kyrkans informationsavdelning. Uniteg, Maria, informatör. Svenska kyrkans informationservice, 2012-05-29 [info@svenskakyrkan.se], (mail)

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet

Varberg 2012-04-02

Skriftlig och muntlig information samt samtycke att delta i studien

Hej!

Vi är två studenter i Varberg som går sista terminen på det Socialpedagogiska programmet, Högskolan Väst i Trollhättan. Vi skriver just nu ett examensarbete i form av en kandidatuppsats som handlar om kyrkans sociala stödinsatser vid kris- och sorgesituationer.

Syftet med vår studie är att undersöka vad Svenska kyrkans kan erbjuda för sociala stödinsatser och hur dessa fungerar vid kris- och sorgesituationer, men också hur du som diakon kan uppleva din yrkesroll i detta arbete.

Vi är mycket tacksamma för att du vill delta i en intervju med anledning av ovanstående. Intervjun kommer att ta cirka 1 timme i anspråk och bandinspelas. Vi garanterar att det bara är vår handledare och vi själva som kommer att lyssna på det inspelade eller ta del av det utskrivna materialet. Vi garanterar också att intervjumaterialet endast kommer att användas för studiens räkning.

Uppsatsen kommer när den är färdig att redovisas på Högskolan Väst, samt publiceras i databasen DIVA. För att du som informant inte ska kunna identifieras i den färdiga uppsatsen, kommer vi att göra allt vi kan för att er konfidentialitet ska kunna bibehållas.

Det är helt frivilligt att vara med i denna undersökning och du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan förklaring.

Jag har tagit del av ovanstående:

Ort och Datum:

Om det skulle uppstå några frågor innan eller efter intervjutillfället, är du välkommen att höra av dig till någon av följande personer:

Carola Andersson, 0702-784104, e-post: carola.andersson@student.hv.se

Lena Larsson, 070-7220818, e-post: lena.larsson.8@student.hv.se

Handledare: Mariella Niemi, fil. dr och lektor i socialt arbete. e-post: mariella.niemi@hv.se

Intervjuguide

Allmänna frågor:

Födelseår, kön, utbildning och antal år inom yrket?

Verksamhetsfrågor:

Hur skulle du vilja beskriva ditt arbete?

Vilken funktion skulle du vilja benämna som din viktigaste?

Vilka målgrupper arbetar du som diakon med?

Vilken form av stöd är det vanligaste?

Kris- och sorghantering:

Vem tar vanligtvis kontakt med dig vid krissituation och hur sker den?

Vad gör du som diakon för att hjälpa en människa i kris och sorg?

Hur ofta träffar du de krisdrabbade personerna?

Vilka svårigheter kan finnas vid arbetet med krisdrabbade personer?

Beskriv skillnaden med ditt arbete när du arbetar med enskilda individer eller grupper.

Vilka teoretiska grunder arbetar du som diakon utifrån när du hjälper människor i kris och sorg?

Hur ser kyrkans samarbete med andra samhällsaktörer ut vid krissituationer?

Finns det samarbete med andra trossamfund och hur ser det i så fall ut i händelse av en krissituation?

Hur upplever du som diakon betydelsen av ditt stöd för krisdrabbade människor?

Vilket stöd behöver du som diakon för att klara ditt arbete?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se